

Motion till riksdagen 2025/26:190

av **Mats Berglund m.fl. (MP)**

En kulturell allemansrätt för barn och unga

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en skolkulturutredning för att stärka barns och ungas tillgång till kultur och införa en kulturell allemansrätt för alla barn och unga i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra en kartläggning av barns och ungas tillgång till kultur och kulturupplevelser såsom scenkonst och besök på museer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ersätta skapande skola med en statlig kulturgaranti och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över barns inflytande över beslut som påverkar dem i deras närmiljö och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att estetiska ämnen ska vara obligatoriska i hela skolsystemet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka kulturskolan och inrätta en kulturskolelag och tillkännager detta för regeringen.

Alla barns rättvisa tillgång till kulturupplevelser och eget skapande

Barn har rätt till kultur. Att erbjuda alla barn en generös och rättvis tillgång till kulturupplevelser och eget skapande är en viktig uppgift där det offentliga behöver vara drivande. Det handlar om att ge våra barn en bra uppväxt och goda förutsättningar att leva hållbara liv. Kulturen hjälper barn att växa som människor, att förstå världen och att kunna leva och arbeta kreativt och nyskapande. Genom att möta kultur, att skapa själv och reflektera över sitt eget skapande, växer den värld som omger oss och våra barn.

Miljöpartiet vill införa en kulturell allemansrätt för barn. Det gör vi i fem steg: genom en kartläggning av nuläget, genom en statlig kulturgaranti som säkerställer att alla barn får möta kultur som en del av skolgången, genom att stärka barnens inflytande över den gestaltade livsmiljön och andra beslut som påverkar dem i deras dagliga miljöer, genom att införa estetiska ämnen som obligatoriska även i gymnasiet, och genom att ge den kommunala kulturskolan stabila och långsiktiga förutsättningar, samt inrätta en kulturskolelag så att alla barn får chansen att utvecklas och hitta sin röst.

Vi vill tillsätta en skolkulturutredning för att samla och genomföra de här förslagen för att stärka barns och ungas tillgång till kultur och införa en kulturell allemansrätt för alla barn och unga i Sverige.

Kartlägg nuläget

Som ett steg i arbetet med att utforma den kulturella allemansrätten så att den blir relevant och når ut till alla barn och unga i Sverige, behöver vi kartlägga nuläget vad gäller barns och ungas tillgång till kulturupplevelser såsom scenkonst och besök på museer. Kulturen ser olika ut i olika delar av landet, och tillgången till kultur skiljer sig starkt både mellan kommuner och inom kommunerna.

Flera kommuner och även regioner arbetar redan idag med olika former av garantier för skolelevernas möte med professionell kultur. Också förutsättningarna för elevernas möjligheter att få stöd i eget skapande varierar. En del i en skolkulturutredning behöver därför ta fasta på nuläget för att kartlägga de skiftande förutsättningarna, men också för att hitta de goda exemplen. Kartläggningen bör även omfatta en omvärldsanalys för att studera internationella exempel.

Kulturgaranti i skolan

Ersätt skapande skola med en statlig kulturgaranti. Skapande skola är statens stöd till kultur i grundskolan. Skolhuvudmännen söker bidragsmedel via kulturrådet för att eleverna ska möta professionell kultur. Bidraget är inte tänkt att konkurrera med skolans ordinarie kulturverksamhet utan ska ses som ett komplement.

Skapande skola har varit framgångsrikt i den mening att elever över hela landet har fått möjlighet att ta del av professionell kultur inom ramen för skoldagen. Men det finns också problem med exempelvis administrativa moment, konkurrens om tidsutrymmet i den pedagogiska verksamheten och variationer i intresse och engagemang hos enskilda lärare och i skolornas ledning. Bidraget är översökt, det vill säga alla ansökningar kan inte beviljas.

Det sistnämnda hindret har Tidöregeringen försökt avhjälpa genom höjt stöd för budgetåret 2025, med ambitionen att höja andelen elever som nås av bidraget från ca hälften till två tredjedelar. Oavsett om målet nås menar Miljöpartiet att den politiska ambitionsnivån är för låg. Vi anser att alla barn återkommande, varje termin, måste få tillgång till professionell kultur. Vi vill därför ersätta Skapande skola med en kulturgaranti. Skolkulturutredningen bör utvärdera skapande skola och föreslå hur den kan ersättas med en statlig kulturgaranti för varje barn på skoltid i grundskolan och gymnasieskolan, inklusive anpassade grundskolan, specialskolan, sameskolan och anpassade gymnasieskolan.

I Norge infördes den så kallade ”Kulturelle Skolesekken” (DKS) 2001 med stöd från kulturdepartementet och utbildningsdepartementet. Det är ett nationellt program som involverar såväl kommunal, regional (fylkeskommunerna) och nationell offentlig nivå. DKS syftar till att säkerställa att alla elever i grund- och gymnasieskolan får möta professionell konst och kultur. Den norska modellen kan stå som en förebild och utgångspunkt för ett nationellt system med kulturgaranti i de svenska skolorna.

Lev upp till barnkonventionen

Se över barns och ungas inflytande över beslut som påverkar dem i deras vardag. Enligt barnkonventionen ska barn och unga ha rätt att till fullo delta i konst- och kulturlivet. Barn och unga ska också ha inflytande över frågor som berör dem. Miljöpartiet i regering var drivande för att genomföra propositionen, Politik för gestaltad livsmiljö (prop. 2017/18:110), med bland annat ett nytt nationellt mål för arkitektur-, form- och designpolitiken. Samtidigt tydliggjordes ansvarsstrukturen för att främja den gestaltade livsmiljöns kvalitet och utvecklingen framåt.

Barnrättsperspektivet innebär bland mycket annat att barn ska ha inflytande över de miljöer de vistas i, och även över utformningen av de miljöerna – de gestaltade livsmiljöerna. Skolor, skolgårdar, fritidshem, fritidsgårdar och andra offentliga miljöer där barn och unga vistas behöver på ett tydligare sätt ingå i ansvarsstrukturen. Det finns regioner och kommuner som har gått före och systematiskt arbetar med att öka barns delaktighet i utveckling av kulturupplevelser och deras livsmiljö.

För att stärka barns likvärdiga rätt till inflytande bör en vägledning tas fram för hur fler kommuner och regioner kan arbeta med att stärka barns och ungas delaktighet och inflytande över kulturutbud och gestaltad livsmiljö. Miljöpartiet vill att skolkulturutredningen innefattar riktlinjer och förslag på lösningar för att tillgodose barnets rätt enligt FN:s konvention om barnets rättigheter i de här delarna.

Estetiska ämnen

Estetiska ämnen ska vara obligatoriska i hela skolsystemet, även i gymnasiet. Det egna skapandet och förståelse för hur konst, kultur och kreativa uttryck kommer till är viktigt för möjligheten att uttrycka sig, förstå sig själv, andra och sin omgivning. Kreativ kompetens blir allt viktigare både i vår vardag och i arbetslivet. Genom att öva den skapas bättre ingångar till lärande, till självmedvetande, till arbetsliv och inkludering.

Miljöpartiet vill återinföra estetiska ämnen som obligatoriska på samtliga nationella gymnasieprogram. Genom att göra det stärker vi även möjligheten för fler att upptäcka bildkonst, musik, teater och andra kulturuttryck för en fortsatt utbildning och karriär. Vi stärker därigenom även kompetensförsörjningskedjan inom de kulturella och kreativa branscherna.

Stärk kulturskolan – inrätta kulturskolelag

Sveriges kulturskolor som drivs i kommunal regi i nästan alla Sveriges kommuner är närmast unik i världen. Den växte fram under mellan- och efterkrigstiden huvudsakligen utifrån kommunala musikskolor och Vår teater eller annan barnteaterverksamhet. Kultur-

skolan har bidragit till att mängder av svenska barn i flera generationer har fått möjlighet att bekanta sig med musikinstrument, sång, dramatik, bild, form, skrivande, spelutveckling, film och andra konstarter. Det har stärkt kulturlivet och individerna, men också de svenska kreativa näringarna. Det svenska musikundret och det svenska data-spelsundret är båda goda exempel på kulturproduktion och kulturexport där Sverige sticker ut internationellt.

Men det visar sig också i studier att deltagande i kulturskolans verksamhet starkt korrelerar med framgångar i den vanliga skolans undervisning. Kulturskolans verksamhet bär också upp det lokala kulturlivet i många kommuner.

För Miljöpartiet är det viktigt med ett långsiktigt och förutsägbart skydd av den kommunala kulturskolan. Vi vill inrätta en kulturskolelag för att säkra starkt kvalitet och breddat utbud i kulturskolan. En ramlag, i likhet med bibliotekslagen, skulle kunna tydliggöra ett antal grundläggande krav som möjliggör nationell likvärdighet och utveckling men som låter kommunerna vara fria att utforma verksamheten med utgångspunkt i lokala förhållanden. Lagen bör, i likhet med museilagen som Miljöpartiet var drivande i att genomföra, bestämmelser om armlängds avstånd.

En reglering skulle också kunna fastslå övergripande mål för kulturskolan, se över möjligheten att delta i kulturskolan på skoltid samt föreslå ett tak för deltagaravgifter. Även behörighetsregler för lärarna skulle kunna formuleras, vilket skulle göra att musikhögskolorna åter kan ge utbildningar till musiklärare i instrument och ensemble vilket i sin tur skulle öka tillgången på utbildade musiklärare även i grund- och gymnasieskolan. Med andra ord kan en lagstadgad kulturskola bidra till att skapa mer attraktiva tjänster, men också skapa en bättre arbetssituation för kulturskolelärarna. Samverkan mellan kommuner skulle också kunna utvecklas.

Vi ser också att det krävs utökade initiativ för att nå nya grupper som kanske inte annars skulle söka sig till kulturskolan samt satsningar på verksamheter i glesbygd. Även talangutveckling och samverkan mellan flera kommuner är områden som kan utvecklas ytterligare. Utöver en kulturskolelag bör därför kulturskolebidraget permanentas och förstärkas.

Mats Berglund (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Jan Riise (MP)

Nils Seye Larsen (MP)

Camilla Hansén (MP)

Ulrika Westerlund (MP)